

RASEBORG
RAASEPORI

R-harjoitusvihko

R-äänteiden kotiharjoittelu

Uusia puheäänteitä harjoitellessa on hyvä muistaa muutama perusasia, jotta harjoittelu tuottaisi tuloksia.

- **Harjoittelun tulee olla säännöllistä.**

Lapsen suun lihakset ovat oppineet tekemään äänteen väärin ja oikean äänteen opettamiseen tarvitaan satoja toistoja. Hyvä kotiharjoittelu tapahtuu 4 – 5 kertaa viikossa, 5 – 10 minuutin harjoitustuokioina. Harjoitukset on hyvä tehdä etukäteen sovittuina aikoina (esim. ennen tiettyä TV- ohjelmaa, automatkoilla tai ennen hampaidenpesua). Harjoitustuokioiden ulkopuolella ei lapsen äännevirheitä tule huomioida, vaan antaa lapsen rauhassa kypsyttää oppimaansa.

- **Harjoittelun tulee olla huolellista.**

Jotta harjoittelu tuottaisi tuloksia, on oleellista, että harjoitukset tehdään alusta asti oikein. Jos kieli on väärällä paikalla, ei ahkerakaan harjoittelu voi tuottaa tulosta.

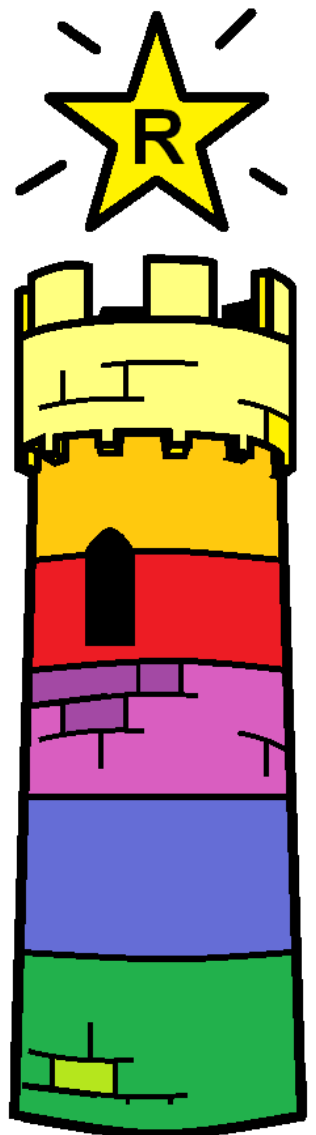
- **Harjoittelun tulee olla hauskaa.**

Aikuisen asenne on ratkaisevan tärkeä tekijä siinä, miten lapsi kokee harjoittelun. Lapsi tarvitsee paljon tukea ja kannustusta ja pieniäkin edistysaskelaita tulee juhlia. Onnistumisen elämykset antavat aina uutta intoa harjoitteluun! Harjoitukset voi tehdä osaksi leikkejä tai pelejä ja harjoittelu voi tapahtua sisällä tai ulkona. Äänneharjoittelun pitäisi ikinä tuntua painostavalta tai ahdistavalta vaan leikkisältä ja hauskalta.

Harjoittelun vaiheet

Harjoitellessa on hyvä muistaa, ettei uutta äännettä opita päivässä vaan tornia edetään kerros kerrallaan kohti huippua.

1. kerroksessa kuunnellaan R-äännettä sanoissa
2. kerroksessa jumpataan kieltä ja etsitään R äänteen koti
3. kerroksessa vahvistetaan kielenkärkeä apuäänteiden avulla
4. kerroksessa etsitään tärisevää R-äännettä
5. kerroksessa opetellaan R-äännettä sana- ja lausetasolla
6. kerroksessa lisätään R-äänne arkipuheeseen

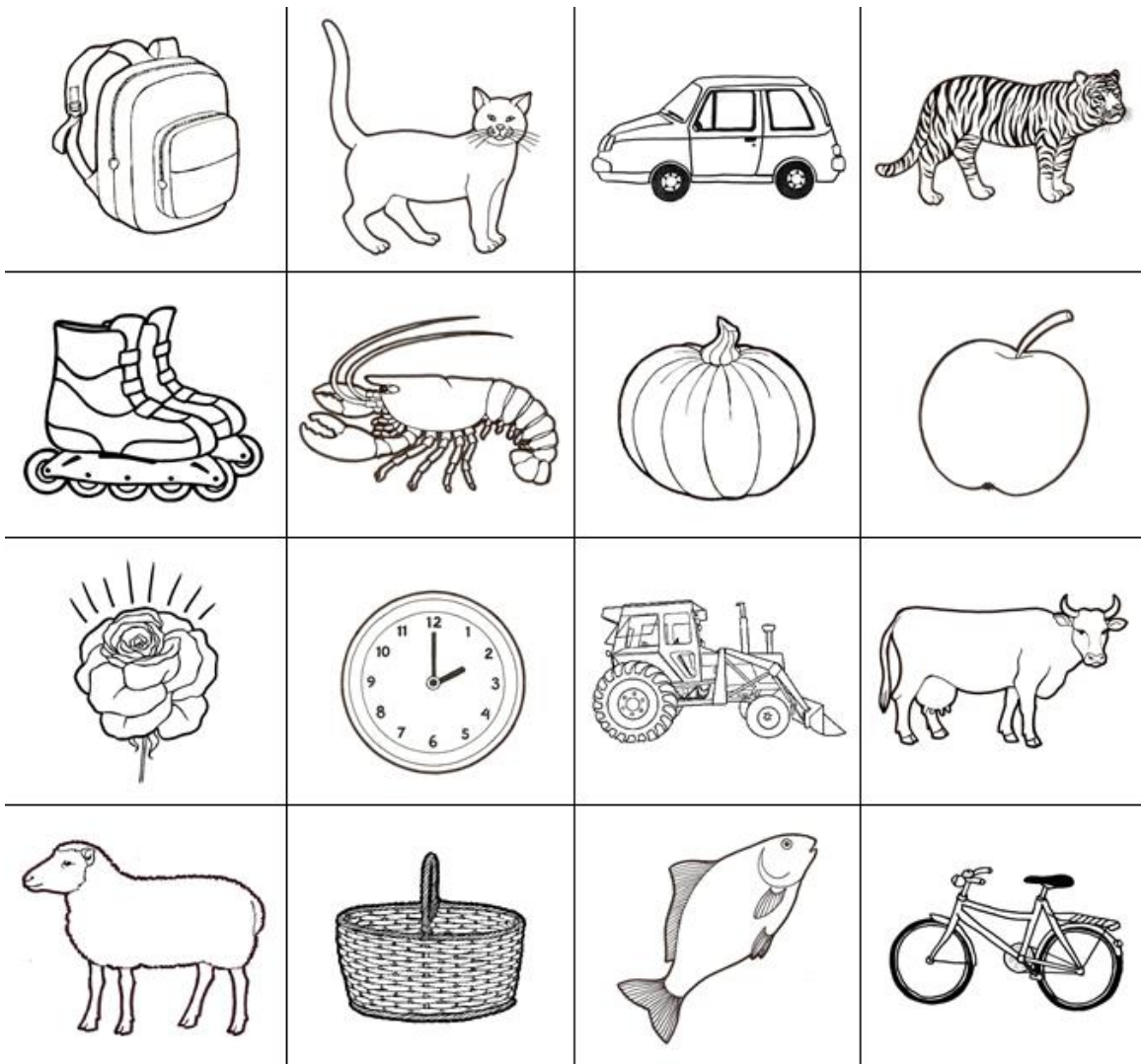

R-äänteen tunnistaminen

Kuunteluharjoitukset ovat oleellisia, jotta lapsi oppisi tunnistamaan, mistä äänneestä on kyse. Harjoittelun myötä lapsi oppii kuulemaan, missä sanassa on R-äänne ja missä ei, sekä missä kohtaa sanaa R-äänne kuuluu. Lisäksi lapsi oppii kuulemaan miltä oikein tuotetun R-äänteen tulisi kuulostaa. Tämän taidon opittuaan voi lapsi helpommin myös tarkkailla omaa puheentuottoaan.

Harjoitus 1.

Kuunnelkaa, missä sanoissa kuuluu R-äänne. Aikuinen sanoo sanan, ja lapsi värittää sanan, mikäli R-äänne kuuluu sanassa. Käyttäkää eri värejä riippuen siitä, kuuluko R-äänne sanan alussa vai sanan keskellä.

Harjoitus 2.

Aikuinen sanoo R-sanoja oikealla ja "väärällä" R-äänteellä (esim. korvaa R-äänteen L-äänteellä tai J-äänteellä, jättää R-äänteen pois tai antaa tärinän kuulua kurkusta). Variaatioihin on hyvä ottaa mukaan lapsen tapa tuottaa äänne. Lapsi kuuntelee aikuisen tuotoksia ja arvioi, sanoiko aikuinen sanan oikein vai väärin.

PORKKANA

RUUKKU

SORSA

RYÖVÄRI

REPIÄ

RITARI

ROHKEA

KUORRUTTAA

SURISTA

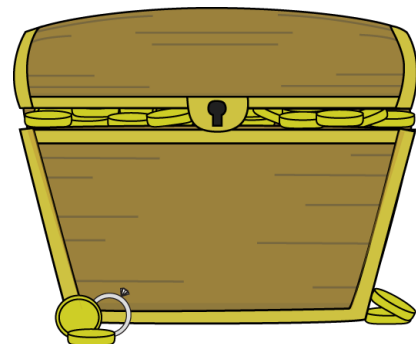
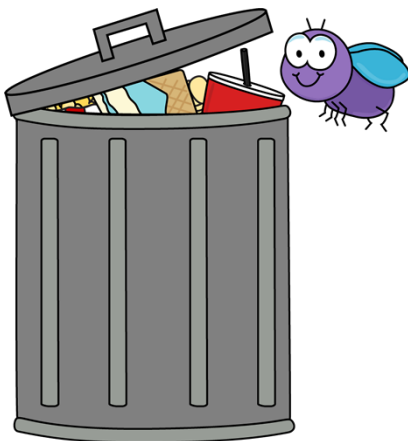
PAPRIKA

RIKKOA

TURSKA

KÄRPÄNEN

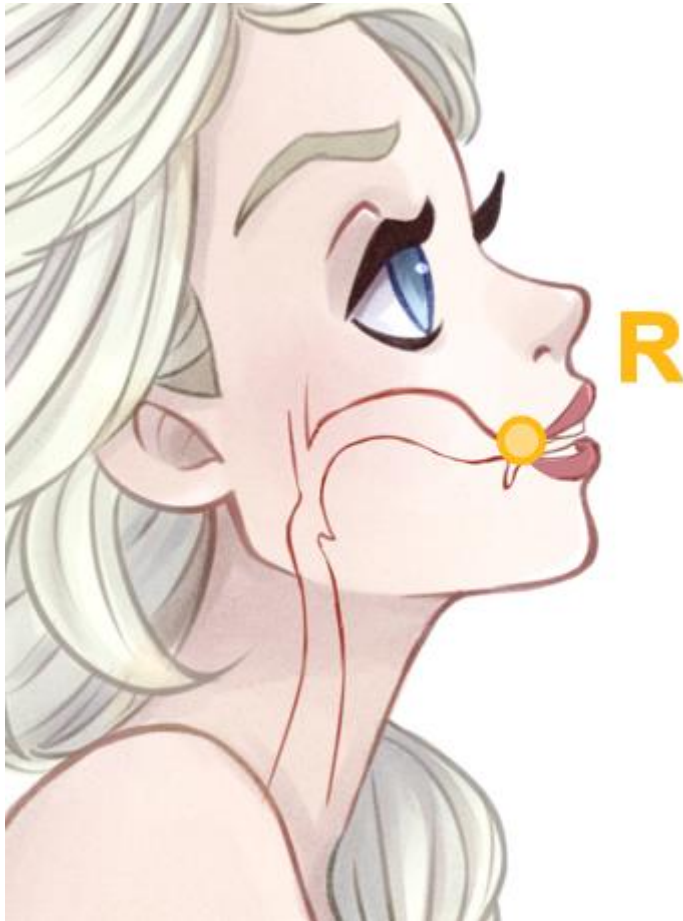
PIPARKAKKU

R-äänteen muodostaminen

R-äänne tuotetaan kieli leveänä ylätuhampaiden takana hammasvallilla, kielen muodostaessa pienen kupin. Samassa paikassa ääntyvät myös T-, D-, L- ja N-äänteet. Ilmanpaineen avulla saadaan kielenkärki hyppimään, mikä tuottaa R-äänteen. Jotta kielenkärki pääsisi hyppimään, täytyy hampaiden väliin jättää rako.

Suujumppa on oleellinen osa R-harjoittelua, koska kieltä jumppaamalla vakautetaan alaleuka ja vahvistetaan kielen lihaksia ja niiden hallintaa.

Harjoitus 1.

Koskettakaa lusikalla hammasvallia tai laittakaan jogurttia tai jäätelöä ylätuhampaiden taakse. Anna lapsen hakea oikea paikka kielen kärjellä. Opetelkaa viemään kieli oikealle paikalle myös ilman kosketuksen tuomaa apua. Harjoittelu kannattaa alkuun tehdä peilin edessä, mutta peilin voi jättää pois kun se ei enää ole tarpeen.

Harjoitus 2.

Viekkää kieltä ylös ja alas sekä suunpielestä toiseen ilman että alaleuka liikkuu mukana. Harjoitelkaa alla olevilla ilmekorteilla, noppapelillä, peilin edessä tai vaikka matkimispelinä aikuisen kanssa.

Avaa suu

Nosta kielenkärki hammasvallille

Pyyhi alahuuli kielellä

Nosta kielenkärki ylähuulelle

Ime posket lommolle ja vie huulet yhteen

Puhalla posket täyteen ilmaa

Pyyhi ylähuuli kielellä

Piilota alahuuli ylähampaiden taakse

Piilota ylähuuli alahampaiden taakse

LÄHTÖ

Näytä iloiselta

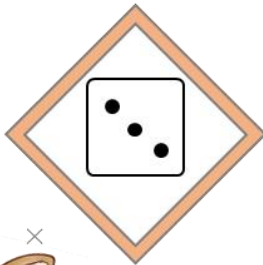
Nosta kieli
ylähuulelle

Liikuta kieli
sivulle

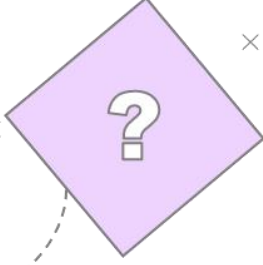
Etsi R-äänteen
paikka

Uusi
heittovuoro!

Liikuta kieli
sivulle

Keksi joku hassu
ilme. Jatka
oikopoolulle!

Pese
etuhampaat
kielellä

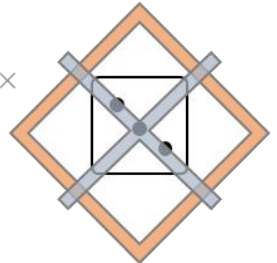
Täytä posket
ilmalla

Pyöristä huulet
O-asentoon

Työnnä kieli
poskea vasten

Odota yksi
heittovuoro

Etsi R-äänteen
paikka

Liikuta kieltä
sivulta sivulle

Työnnä kieli ulos

Avaa suu

Työnnä kieli
poskea vasten

MAALI

©CB2018

Apuäänteiden käyttö

Ennen kuin R-äänne on löytynyt, käytetään harjoitteluun apuäänteitä. Apuäänteinä voidaan käyttää T-, L- ja D-äänteitä, mutta D-äänne on näistä tavallisin ja lähinnä tavoiteäännettä. Apuäänteitä käytetään kielen lihaksien vahvistamiseen ja kielenliikkeiden nopeuttamiseen sekä oikean artikulaatiopaikan löytämiseen.

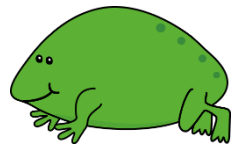
Harjoitus 1.

Sammakkojen kuorossa ei sanoilla ole väliä, kunhan lauletaan kieli pomppien. Jokaisella sammakolla on oma lempilaulunsa, jota he laulavat omalla kielellään. Pystytkö laulamaan sammakoiden mukana?

Din-din-din-din-
din-din-din...

(Tuiki, tuiki tähtönen)

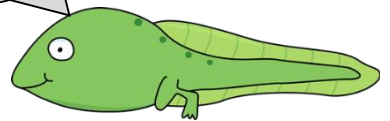
Tun-dun-tun-
dun-tun-dun-
tun-dun-dun...

(Leipuri Hiiva)

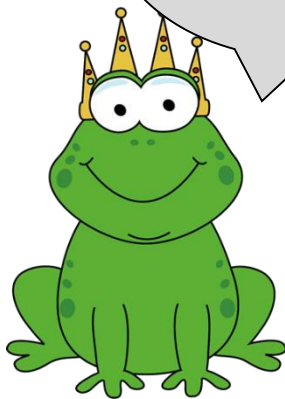
Ten-de-
de-den-
den-den...

(Peppi Pitkätossu)

Dn-dn-dn-dn-
dn-dn-dn-
dn...

(Prinsessa Ruusunen)

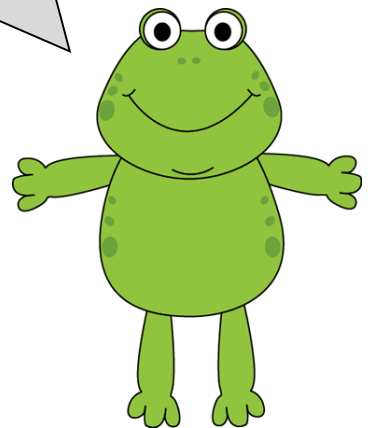
Dan-dada-
danda-dan-dan-
da-danda...

(Käy Muumilaaksoon)

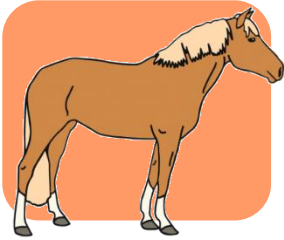
Lel-
lellelle-
lellelle...

(Hei tonttu-ukot)

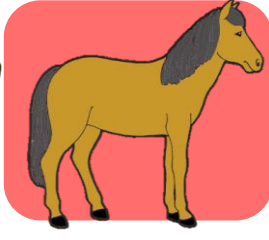

Harjoitus 2.

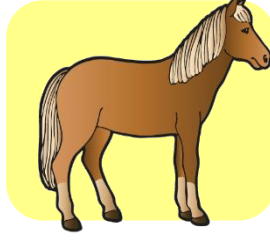
Hevoset juoksevat kilpaa maaliin. Lapsi tuottaa kunkin hevosen kaviosta kuuluvan äänen jokaisella askeleella kohti maalia. Aikuinen tai sisarus ottaa aikaa. Kuka hevosista voittaa kilpailun? Kilpailuja on hyvä pitää usein, vähintään kerran viikossa.

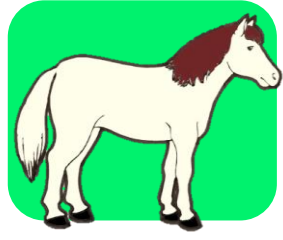
DEN-DEN

DAN-DAN

TDA-TDA

TDIN-TDIN

Harjoitus 3.

Apuäänteitä käytetään, jotta kieli löytää oikealle paikalle hammasvallille. "D-kieltä" puhuttaessa R-äänne korvataan D-äänneellä. D-kieltä voi harjoitella alla olevalla pelillä, muistipeleissä tai loruissa. Mikäli lapsi ei itse osaa korvata R-äännettä D-äänneellä, näyttää aikuinen mallia ja lapsi toistaa sanan perässä.

LÄHTÖ

heinäsikka

pedsikka

audinko

kodipallo

dannekello

danskalaiset

podo

leppäkedttu

vasada

pyöä

dumpu

sodmus

dinosaudus

ankkudi

kdavatti

koida

kdokotiili

tdaktodi

MAALI

pujdevene

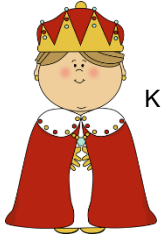
dusetti

pedhonen

Vau! Löysit kadon.
Pyöäile oikeideittiä
koidan luo.

Harjoitus 4.

Kun D-kieli sujuu sanatasolla, voi haastetta lisätä puhumalla D-kieltä lausetasolla. Yhdistelkää sanat erilaisiksi lauseiksi ja sanokaa lauseet D-kielellä.

KUNINGATAD

SHEDIFFI

SUPEDSANKADI

AVADUUSOLENTO

MAALADI

MEDIDOSVO

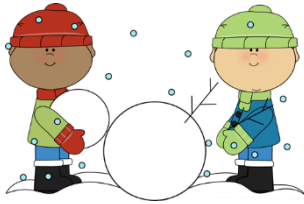
ASTDONAUTTI

PIIDTÄÄ

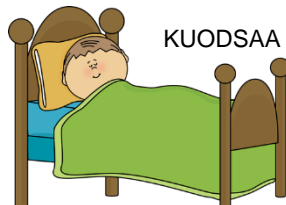

DULLALUISTELEE

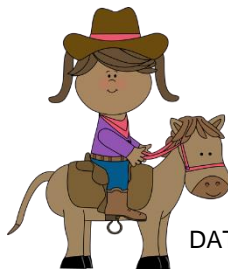

DAKENTAA

VÄDITTÄÄ

KUODSAA

DATSASTAA

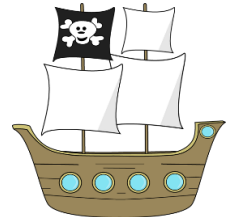
PYÖDÄILEE

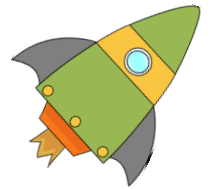
PIPADKAKKUTALOSSA

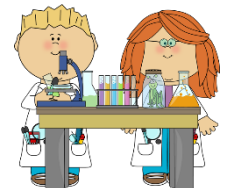
SIDKUSTELTASSA

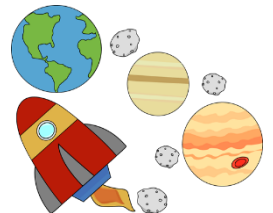
MEDIDOSVOLAIVASSA

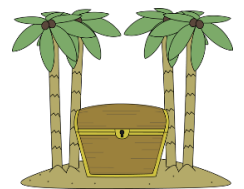
AVADUUSDAKETISSA

LABODATODIOSSA

AVADUUEDESSA

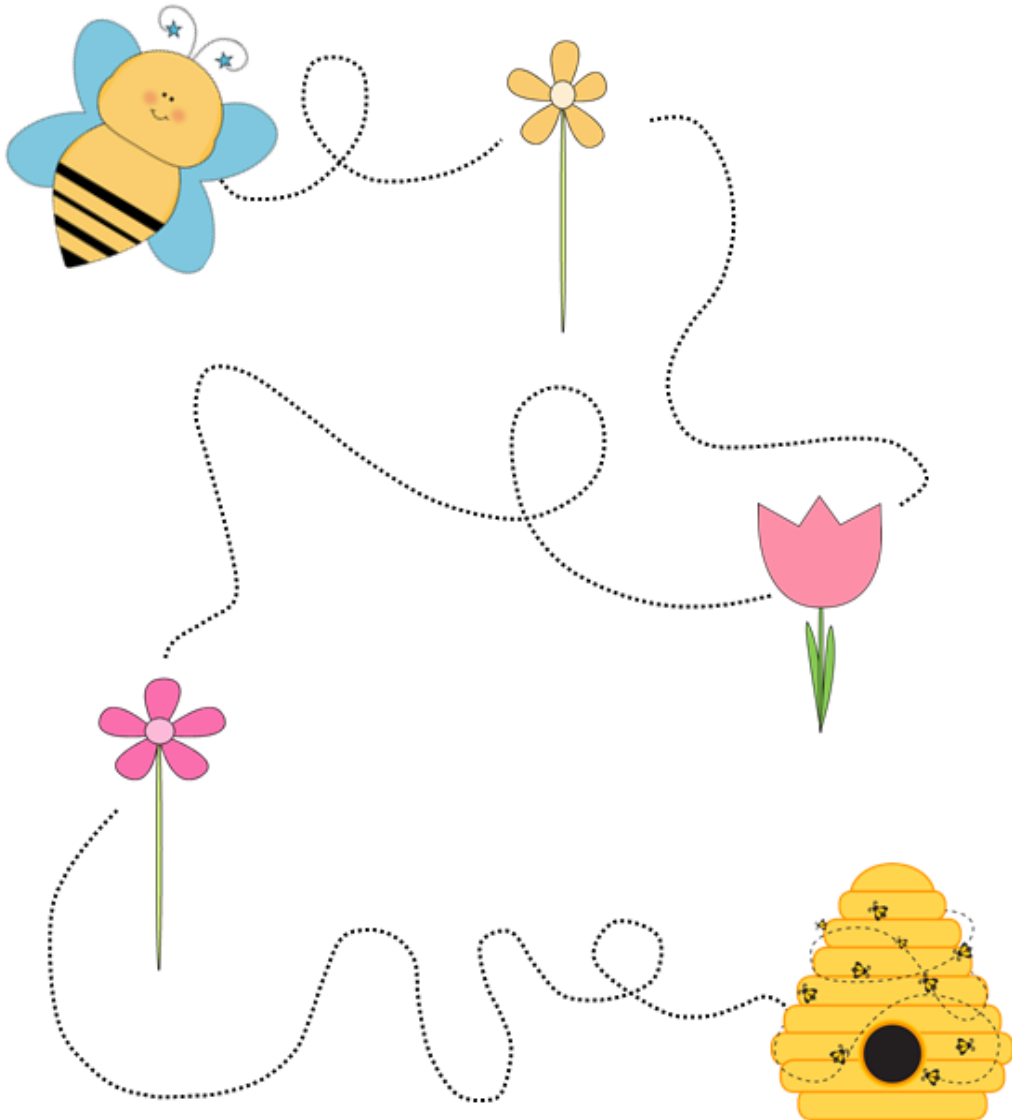
AADESAADELLA

Tärisevää R-äännettä etsimässä

Jotkut lapset löytävät tärinän jo D-harjoituksissa, toiset lapset opettelevat vielä ”pikku-R”-äänteen. Pikku-R on usein viimeinen askel ennen tärisevää R-äännettä. Pikku-R-äänteessä kielenkärki tuottaa surisevaa ääntä hammasvallilla. (Katso video!) Surinaäännettä voidaan kuvailla mehiläisen surinana tai moottorin pärinä. Ylä- ja alahampaiden väliin tulee jättää rako. Mikäli tämä on vaikeaa lapselle, voi kulmahampaiden väliin laittaa puukynän, etusormen tai lastan.

Harjoitus 1.

Harjoittele pikku-R-äännettä. Surise kuin mehiläinen kukasta kukkaan. Kokeilkaa miltä erilaiset mehiläiset voisivat kuulostaa. Miltä kuulostaa vauvamehiläinen? Entä vihainen mehiläinen tai väsynyt mehiläinen?

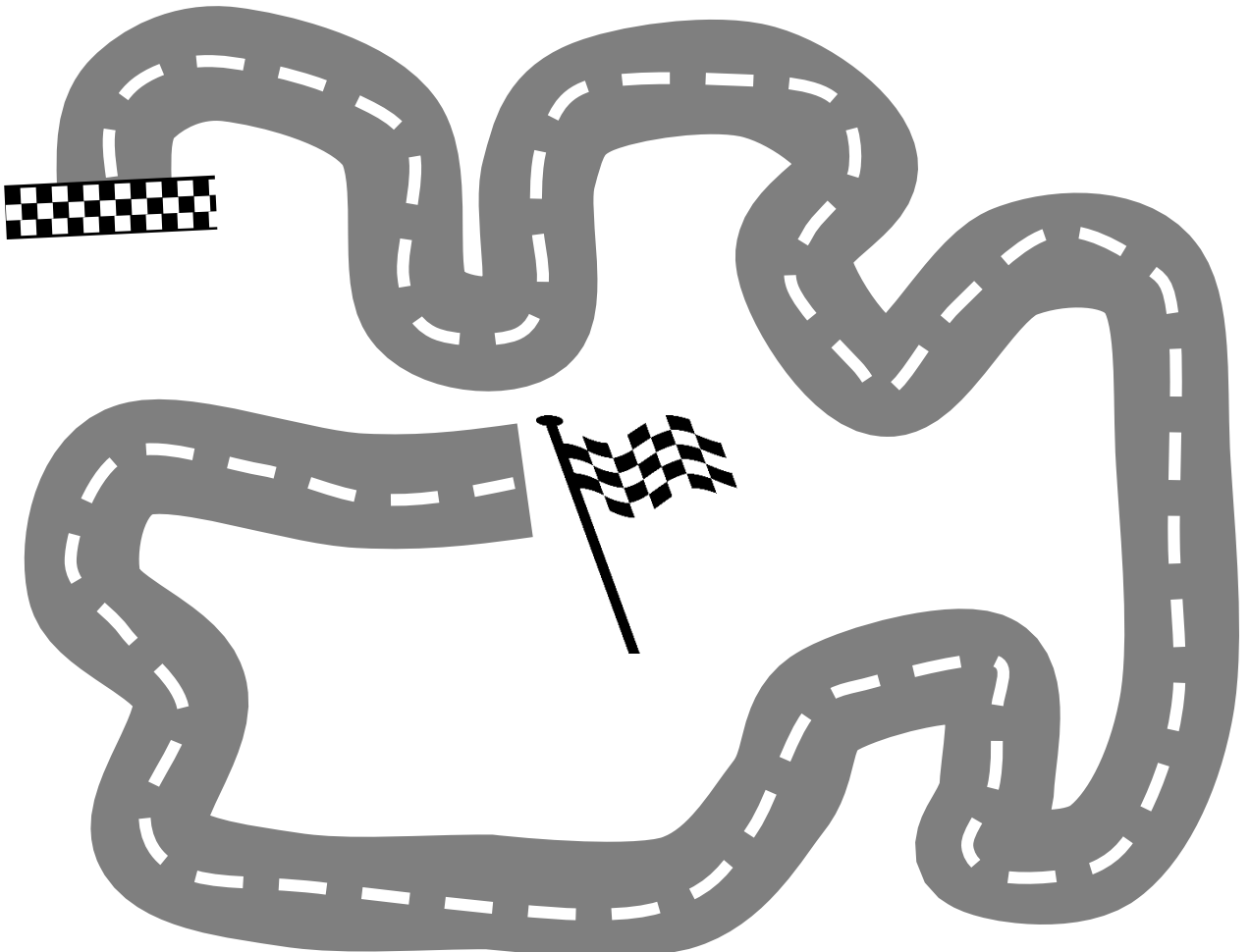
Harjoitus 2.

Kokeile pikku-R-äännettä tavujonon päädyssä, aina kun osut pipopäisen pingviinin kohdalle.

Harjoitus 3.

Käynnistä autot ja aja ne suristen tietä pitkin. Jos surina onnistuu hienosti kotona peilin edessä, ottakaa surina käyttöön myös arjessa. Surinan voi myös ottaa mukaan vaikka autoleikkiin. Kokeilkaa myös käynnistää oma auto aina yhdessä ennen ajelulle lähtemistä vauhtitavuilla ja pikku-R-äänteellä.

Harjoitus 4.

Kun surina on selkeä ja ääntyy oikealta kohdalta, voi sitä alkaa liittää muihin äänneisiin. Vokaaleista on hyvä aloittaa. Mikäli vokaalit onnistuvat hyvin, voi pikku-R-äännettä kokeilla myös sanoissa R-äänteen paikalla.

LÄHTÖ

rrr-AA!

rrOBO

Drr-iii-Drr

DrrT-DrrT

DrrEE-DrrEE

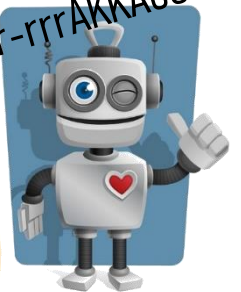
rr-OO!

rrrrOIKKA!

Drr-rrrAKKAUS!

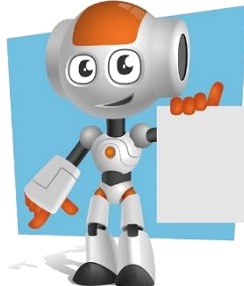
Drrrrrr

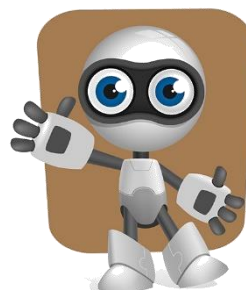
rrii-rrii

DrrAA-rrAA

TrrADAA!

PrrriiMA!

MAALI

Harjoitus 5.

Pikku-R on hyvä korvike R-äänteelle myös arkipuheessa, koska äänne muistuttaa myös kuulokvaltaan tavoiteääntä. Sanatason harjoituksia on erityisesti tästä syystä hyvä sisällyttää harjoitustuokioihin. Hyviä haastesanoja ovat ”porkkana”, ”purkki” ja ”karkki”. Haastesanojen nopea rallattelu on hyvä harjoitus kohti äärintä.

LÄHTÖ	ritari	ruuvimeisseli	ruusu	ruuvi
				po-ra
Heitä uudestaan!	koi-ra	rotta	go-rilla	rypäleitä
reppu				
riikinkukko	rapu	rumpu	rosvo	Ota kolme askelta taaksepäin!
				rekka
MAALI	raketti	ko-ri	ranta	po-ro

Sähköhammasharja apuvälineenä

Tärisevän R-äänteen aikaansaamiseksi voi hyvin käyttää sähköhammasharjaa apuvälineenä. Kun kielenkärjen alle lisätään tärinää kielen ollessa oikeassa asennossa ja lapsen tuottaessa pikku-R-äännettä tai jatkuvaa "dn-dn-dn"-äännettä syntyy toivottu kielitäry.

Harjoitus 1.

Kutita kielenkärkeä hammasharjan käntöpuolella päädyllä samaan aikaan kun lapsi tuottaa "drrrr"-äännettä tai "dn-dn-drr"-tavujonoa. Vedä tämän jälkeen hammasharja pois kielenkärjen alta ja anna lapsen yrittää itse jatkaa äänteen tuottamista. Älä anna lapsen kielen valahtaa hammasharjan päälle löysänä, tulla ulos suusta tai päätyä hammasharjan alle.

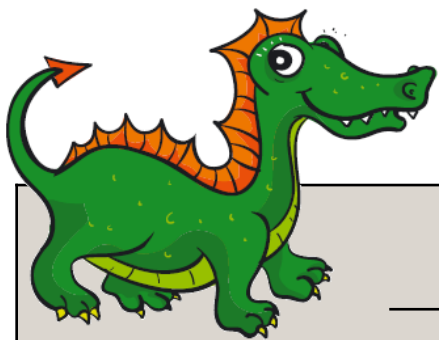

R-äänne sanoihin ja lauseisiin

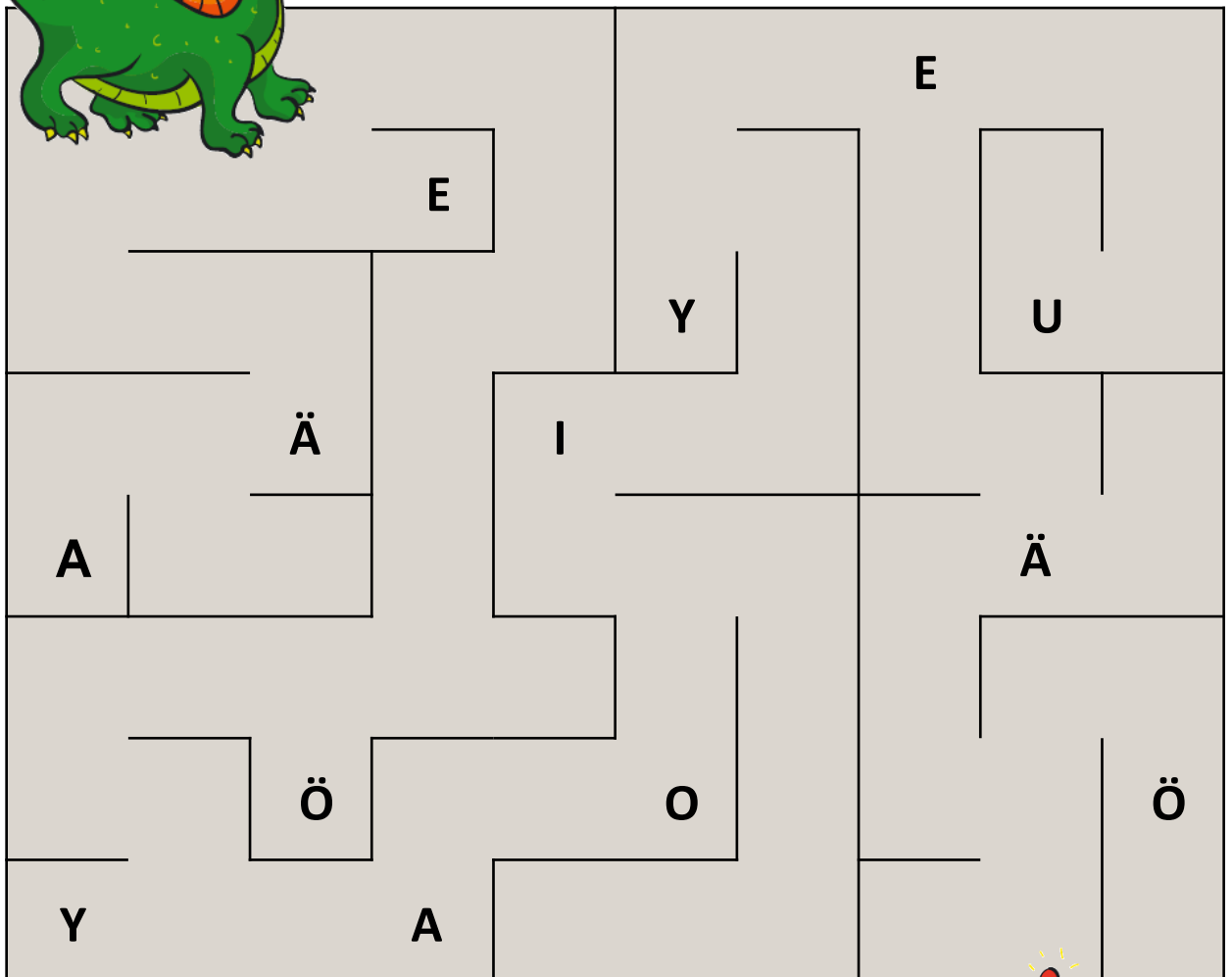
Kun täry on löytynyt, vahvistakaa sitä toistoilla tavuissa ja sanoissa. Kun sanatason harjoitteet sujuvat, voitte siirtyä lausetason harjoitukseen.

Harjoitus 1.

Lohikäärmeprinssi matkustaa Satumaan halki kadotettua kruunuaan hakemaan. Edetessään hän murisee voimakkaalla R-äänneellä. Saapuessaan vokaalin luo, yhdistää hän sen murinaansa esim. RRRRR-AAA.

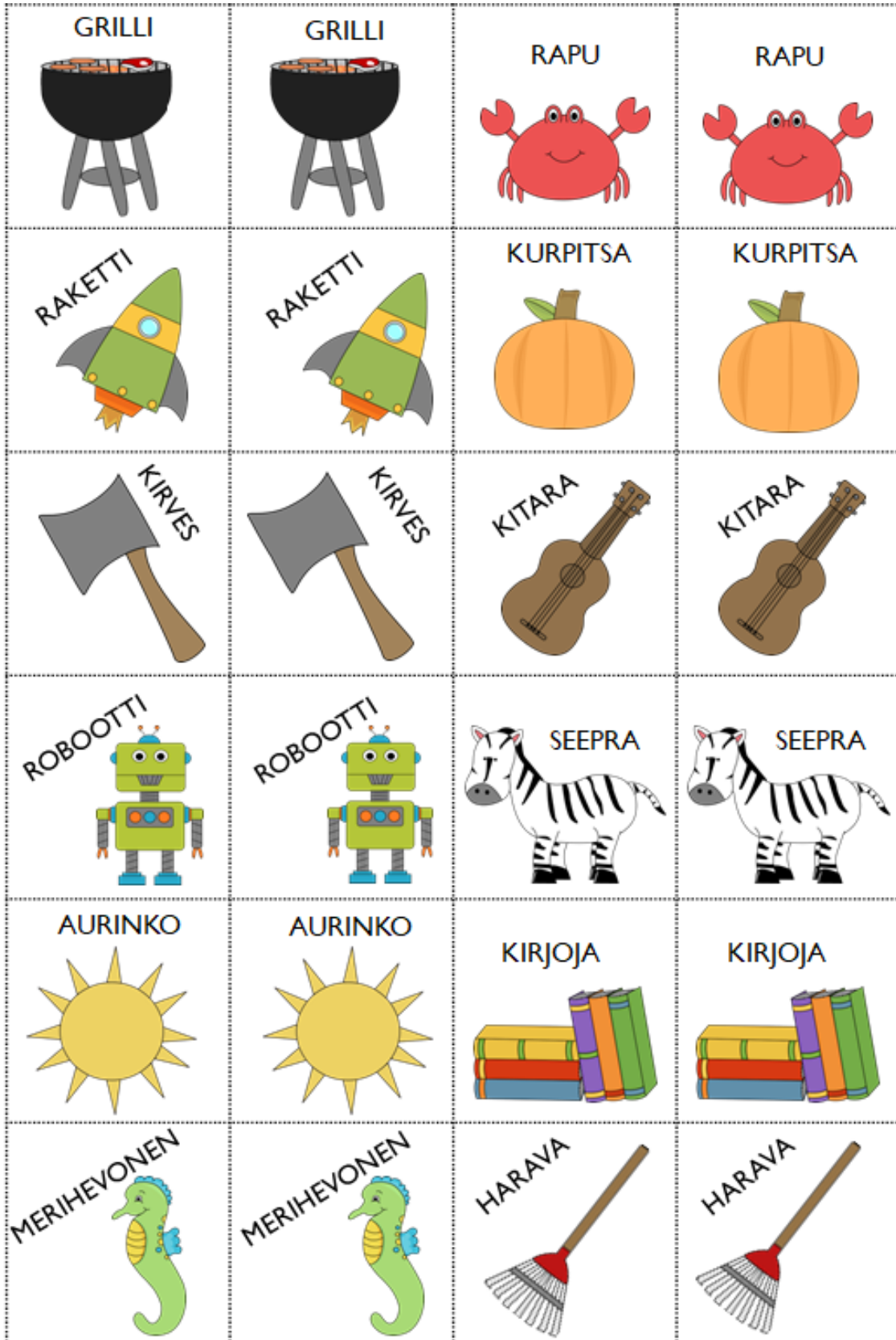

RRRRRR

Harjoitus 2.

Sanatason harjoittelu voi tapahtua peleissä, leikissä tai arjessa. Tulostakaa sivun kuvat ja leikatkaa ne irti, jos haluatte pelata muistipeliä.

Harjoitus 3.

Lausetason harjoittelu voi tapahtua keskustellessa vaikka satukirjojen tapahtumista. Erityisesti prinsessoista, rekoista ja traktoreista on hyvä kertoa tärisävällä R-äänteellä. Harjoitellessanne R-äännettä lausetasolla, voitte esimerkiksi kertoa tarinan Rekku-kennelin koirien päivästä tai kuvailla vuorotellen jotain koirista ja antaa toisten arvata mistä koirasta on kyse.

R-äänne arkipuheeseen

Kun lausetasonkin äänneharjoitukset sujuvat mutkattomasti, on aika saada uusi äänne arkipuheeseen. Tämä onnistuu alun perin harjoittelutuokioiden mittaisissa jaksoissa arjessa, jossa sovitaan, että lapsi käyttää ”oikeaa” R-äännettä. Hyviä tuokioita voi olla ruokailutilanteet, pelihetket tai automatkat. Näissä tilanteissa lapsi yrittää muistaa käyttää uutta äännettä ja aikuinen saa muistuttaa lasta äänteen unohtuessa. Joitain lapsia voi auttaa visuaalinen tuki, eli pöydälle laitetaan ”R-kortti”, siksi ajaksi kun R-äännettä harjoitellaan ja kortti poistetaan 10 minuutin jälkeen. Harjoitustuokioiden ulkopuolella ei kuitenkaan ole syytä muistutella lasta, vaan keskittyä puheen sanomaan. Äänne tulee siirtymään harjoitustuokioiden myötä arkipuheeseen pikkuhiljaa. Turha hoppuilu aiheuttaa vain turhautumista niin lapsessa kuin myös aikuisessa.

Hyviä harjoitteluhetkiä toivottavat Raaseporin puheterapeutit!

